กัณฑ์ที่ 66

หิริโอตตัปปะ(ภาค ๑)

แสดง ณ วันเสาร์ที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๙๙

อิทานา ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
ปรินิพฺพานโต ปฏฺฐาย เอกูนสตฺตุตฺตรจตุสตาธิกานิ
เทฺวสหสฺสานิ อติกฺกนฺตานิ
ปจฺจุปนฺนกาลวเสน มาฆมาตสฺส ปญฺจวีสติมงฺ ทินนฺ วารวเสน ปน
โสรวาโร โหติ เอวํ ตสฺส ภควโตปรินิพฺพานา
สาสนายุกาลคณนา สลฺลกฺเขตพฺพา สกฺกจฺจํ ธมฺโม โส ตพฺโพติ ฯ

ศุภมัสดุพระพุทธศาสนายุกาล จำเดิมแต่ปรินิพพาน แห่งพระองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น บัดนี้ล่วงแล้วได้ ๒๔๙๙ พรรษา ปัจจุบันสมัยกุมภาพันธมาส สุรทินที่ ๒๕ โสระวาร (เสาร์) ของพุทธปรินิพพานอันกำหนดนับ ศาสนันกาลจำเดิมแต่ปรินิพพานองค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มีนัยอันจะกำหนดนับ ด้วยประการฉะนี้ เบื้องหน้าแต่นี้จงตั้งสัมมนาหาระจิตฟังคำภาษิต ดังจะแสดงต่อไปนี้ เถิดเทอญ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ ครั้ง)

หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา
สนฺโต สปฺปุริสา โลเก
สุกฺกธมฺมสมาหิตา
เทวธมฺมาติ วุจฺจเร ติ

ณ บัดนี้ อาตมาภาพจะได้แสดงธรรมอันประเสริฐเรียกว่า หิริโอตฺตปฺปธรรมนี้สำหรับอุปการะสัตว์โลกให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขไปตาม ๆ กัน ก็เพราะอาศัยธรรมหิริโอตตัปปะนี้ เป็นธรรมสำคัญคุ้มครองสัตว์โลก ให้สัตว์โลกร่มเย็นเป็นสุข ไม่กระทบกระเทือน ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่เสียดสีซึ่งกันและกัน ไมริษยาในกันและกัน ก็เพราะอาศัยหิริโอตตัปปะนี้แหละเป็นข้อสำคัญ นักปราชญ์ทั้งหลายตั้งแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา ท่านอุบัติตรัสขึ้นในโลก ธรรมอันนี้มีอยู่ก่อนพระพุทธเจ้าอุบัติเกิดขึ้น ให้สัตว์ในโลกอาศัยร่มเย็นเป็นสุขก็เพราะอาศัยธรรมนี้เรียกว่า หิริโอตตัปปะธรรม สัตว์โลกหมดทั้งสากลโลกหญิงและชายก็ดี ถ้าไม่มีความละอายมีความเกรงกลัวกันแล้ว ย่อมเบียดเบียนซึ่งกันและกันเป็นเบื้องหน้าไม่ได้รับความสุขไปตามกันเพราะอาศัยเบียดเบียนซึ่งกันและกัน เบียดเบียนซึ่งกันและกันด้วยกายบ้าง เบียดเบียนซึ่งกันและกันด้วยวาจาบ้าง เบียดเบียนซึ่งกันและกันทางใจบ้าง

เบียดเบียนซึ่งกันและกันทางกายนั้น แต่เดิมวัตถุให้เห็นปรากฏ เมื่อเป็นพ่อค้าแม่ค้าก็รุกรานกันในเชิงการค้านั้น ๆ รุกรานกันในเชิงการค้านั้น ๆ ด้วยกายบ้าง รุกรานในเชิงการค้านั้น ๆ ด้วยวาจาบ้าง นี้ก็

เพราะอะไร?ต่ออะไร? เพราะปราศจากหิริและโอตตัปปะ ถ้ามีหิริความละอายแก่ใจ โอตตัปปะความสะดุ้งกลัวอยู่แล้ว ไหนเลยจะเบียดเบียนกันด้วยกายบ้าง ไหนเลยจะเบียดเบียนกันด้วยวาจาบ้าง ไม่กล้าจะทำลงไป เพราะให้ความเดือดร้อนซึ่งกันและกัน เห็นปรากฏเฉพาะหน้าเฉพาะตาเช่นนั้น บุคคลผู้มีหิริและโอตตัปปะตั้งอยู่ในเทวธรรมธรรมอันประเสริฐเช่นนี้แล้ว ไม่กล้าประพฤติละเมิดเช่นนั้นได้ทั้งกายทั้งวาจา อายนัก ให้ความทุกข์เขาด้วยกายอายนัก ให้ความทุกข์เขาด้วยวาจาก็อายนักเหมือนกัน มีแต่ให้ความสุขทางกาย ความสุขทางวาจา ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน การค้าก็ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน แม้ถึงจะเป็นชาวนาเล่า ก็เบียดเบียนกันด้วยกายปรากฏอยู่ รุกทำไร่ทำนากันไปตามหน้าที่ เบียดเบียนกันในเรื่องเล็ก ๆน้อย ๆ เช่นนี้ เหล่านี้ หรือไม่กระนั้นรุกกันปรากฏต่อหน้าต่อตา จนกระทั่งถึงเป็นความกันในโรงในศาล อย่างนี้น่ารำคาญเพราะคนปราศจากความละอายและความสะดุ้งกลัว ปราศจากหิริและโอตตัปปะเรียกว่า ...อโนตตัปปัง ไม่มีความละอายไม่มีความกลัว หน้าด้านใจด้าน พวกมนุษย์คนพาลแท้ ๆ

พวกหิริโอตตัปปะหน้าบางใจบาง หน้าอ่อนใจอ่อน ประพฤติให้ความสุขเขาทั้งข้างนอกข้างใน อย่างนี้เรียกว่า...อโนตฺตัปปัง พวกที่ให้ความร้อนเรียกว่า ..... ไม่มีความละอายความสะดุ้งกลัว ถ้ามีความความสะดุ้งกลัวนั้นไม่ให้ความทุกข์เขาทั้งทาง กาย วาจา ทั้งข้างในนอกข้าง....ตลอดถึงใจก็เหมือนกัน การทำนาหรือทำสวนทำไร่ไม่เข้าใจให้ความร้อนกันต่อหน้าต่อตาไม่ใช่เช่นนั้น นั่งอยู่ต่อหน้าบ้านใกล้เรือนเคียงกัน รุกนิดรุกหน่อยในกันและกันไม่เอา อย่างนี้ให้ความทุกข์กัน ให้ความสุขกัน ไม่ให้ความทุกข์กัน เพราะฉะนั้นต้องมีความละอาย ไม่ใช่แต่เพียงว่า ชาวนาชาวสวนหรือพ่อค้าแม่ค้ามาขาย นักปกครองแผ่นดินก็รุกกัน พระเจ้าแผ่นดินคนไหนรุกรานคนอื่นแล้วพระเจ้าแผ่นดินคนนั้นเรียกว่า .... ไม่มีความละอายไม่มีความสะดุ้งกลัว ให้ความเดือดร้อนแก่เขา ลดชั้นเป็นลำดับลงมาจนกระทั่ง ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ถ้ามาบวชในธรรมวินัย แลให้ความเดือดร้อนกันด้วยกายด้วย ให้ความเดือดร้อนด้วยวาจาด้วย นี่ก็เบียดเบียนกันเหมือนกัน ไม่ได้รับความสุขไปตาม ๆ กัน เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่ใช่แต่เท่านั้น เป็นมหาเปรียญเล่าเรียนในโรงเรียนก็เหมือนกัน เบียดเบียนกันด้วยกาย เบียดเบียนกันด้วยวาจา เบียดเบียนกันทางใจ ให้ความทุกข์ให้ความเดือดร้อนใจกันและกันนี่เบียดเบียนทั้งนั้น สามเณรก็เบียดเบียนกัน ***หิริ โอตฺตปฺป*** ให้มีความละอาย ให้มีความสะดุ้งกลัวนั่นเป็นข้อสำคัญ ความละอายความสะดุ้งกลัวไม่เบียดเบียน ให้ความเดือดร้อนคนอื่นด้วยกายไม่มีเลย ให้ความเดือดร้อนคนอื่นด้วยวาจาไม่มีเลย ให้ความเดือดร้อนคนอื่นด้วยใจไม่มีเลย ไม่เบียดเบียนเขาทีเดียวเป็นเด็ดขาด ถ้าว่าอุบาสกอุบาสิกาประพฤติอย่างนี้แล้ว สามารถอย่างนี้แล้วละก็ ให้ความสุขบุคคลอื่นด้วย เป็นอุบาสกอุบาสิกาจริง ๆ สามเณรเล่า ภิกษุสามเณรเล่าก็เป็นภิกษุสามเณรจริง ๆ ซื่อตรงต่อพระพุทธศาสนา *..อโนตฺตปฺปี* ไม่มีความไม่ละอายความไม่สะดุ้งกลัวเลิกเสีย เหลือแต่ความละอายความสะดุ้งกลัว ..... มีความละอายความสะดุ้งกลัวอยู่เช่นนี้แล้ว ตั้งใจให้แน่แน่ว นี่เป็นเริ่มต้นทางปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา เมื่อตั้งอยู่ในหิริโอตตัปปะเช่นนี้แล้ว ต้องควบตัว นั้นแหละตั้งอยู่ในธรรมอันขาวแล้ว เกื้อกูลในธรรมอันขาวแล้ว ถูกต้องร่องรอยทางนักปราชญ์ราชบัญฑิตแล้ว

ท่านยังประสงค์ไปอีก นี้แหละ ***สนฺโต*** เป็นธรรมเครื่องสงบระงับ เครื่องสงบระงับเสียง ไม่มีใครมาโพทนาว่ากล่าว สงบระงับหมด เรื่องราวทั้งหลายเหล่านั้นสงบระงับหมด เงียบหมด เรียบร้อยอยู่บ้านใกล้ก็ไม่มีเสียง ก็เพราะอาศัยความละอายความสะดุ้งกลัว นี่ค้ำจุนอยู่ เมื่อไม่มีเสียงเช่นนั้นชื่อว่า สนฺโต เป็นผู้สงบระงับ *โลเก เถวธมฺมา วุจฺจเร เถวธมฺมา วุจฺจเร* นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่านี้เป็นธรรมอันประเสริฐ

....พิจารณาปัจจัยทั้ง๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัย ไม่บริโภคด้วยตัณหา นี่ก็เป็นศีลอีกอันหนึ่ง ปัจจัยสันนิสสิตศีลนั้นแหละ เป็นข้อสำคัญนัก ถ้าเป็นอิณบริโภค บริโภคด้วยความเป็นหนี้ ไม่ได้พิจารณาปัจจัยให้เต็มส่วนเต็มที่ในจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัย แล้วละก็ ได้ชื่อว่า ภิกษุบริโภคด้วยความเป็นหนี้ จะต้องตายไปเป็นวัวให้เขาใช้เป็นควายให้เขาขี่ ให้เขาใช้ไป เป็นม้าให้เขาขี่ เป็นช้างให้เขาขี่ สูงขึ้นไปกว่านั้น ไกลไปกว่านั้น ตายไปเป็นบ่าวเป็นทาสเขา เป็นมนุษย์มาเป็นบ่าวเป็นทาสเขา มาเป็นคนใช้เขา เขาไม่ใช้ก็อยากให้เขาใช้นัก ไปทำอาสาเขาเฉยอย่างงั้นแหละ เพราะเป็นหนี้เขาแล้ว บริโภคด้วยความเป็นหนี้เข้าแล้ว นี้เป็นหนี้ตามลำดับ....
ภาพจาก : hubbesite.org

ในโลกด้วยประการดังนี้ นี่หลักจำไว้นะ ดังนี้จะอรรถาธิบายแปลบาลีเป็นสยาม ให้เราท่านทั้งหลายเข้าใจชัดตลอดแจ้ง ในการที่จะแสดงต่อไปนี้

เอาละว่ากันตามขอบเขต เรียกว่าอุบาสกอุบาสิกา เรียกว่า*อุปาสโก*แปลว่าผู้เข้าใกล้ แปลว่าผู้มั่นอยู่ในศีล๕ มั่นอยู่ในพระรัตนตรัย ศีล๕ กรรมบท๑๐ แน่นหนาอยู่ทีเดียว ไม่ฝั้นเฝือนทีเดียวเรียกว่าอุบาสก เรียกว่าอุบาสิกา ชายมั่นอยู่ในศีล๕ มั่นอยู่ในกรรมบท๑๐ นี้ชื่อว่าเป็นอุบาสกแท้ ๆ เบื้องต้นไม่มีพุทธกาลเป็นอุบาสกใช้ได้ มั่นอยู่ในศีล๕ ถ้าว่าในพระพุทธศาสนามั่นอยู่ในไตรสรณคมน์ด้วย มั่นอยู่ในศีล๕ มั่นอยู่ในไตรสรณคมน์ นี้เรียกว่าเป็นอุบาสก ถ้าหญิงเรียกว่าเป็นอุบาสิกา แปลเป็นสยามภาษาว่า *อุบาสิกาสโก* แปลว่าผู้เข้าใกล้ หรือผู้ใกล้พระรัตนตรัย

มั่นอยู่ในศีล๕ ศีล๕ก็ไม่ขาดตกบกพร่องเป็นนิจศีลทีเดียว เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ตัวเป็นให้จำตาย ไม่ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า เห็นว่าการฆ่าสัตว์เป็นเบียดเบียนเขา ผิดขนบธรรมเนียมของคนดี ก็เว้นขาดจากใจเสีย

การฉกลักสมบัติของคนอื่นมาเป็นของ ๆ ตน นี่ก็เป็นหน้าที่ของคนพาล ให้ความทุกข์เขาเป็นเบื้องหน้า เราไม่ปรารถนาจะประพฤติเช่นนั้น ให้ความสุขเขาเป็นเบื้องหน้า เว้นขาดจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ด้วย

อาการของขโมย ด้วยตนของตน ไม่ชักชวนผู้อื่นด้วย อย่างนี้เรียกว่ามั่นอยู่ในการอทินทาน

ข้อสามการประพฤติล่วงกาเมสุมิฉาจาร ประพฤติล่วงลักเขา ลูกเขา เมียเขา สามีเขาลักให้เจ้าของเดือดร้อนรำคาญ อย่างนี้น่าอัปยศอดสู น่าเกลียดน่าชัง ประพฤติไม่ได้คนดีประพฤติไม่ได้อายนัก ไม่ประพฤติไม่ล่วงในข้อนั้น ๆ ไม่แตะต้องล่วงเกินในข้อนั้น ๆ นี้ได้ชื่อว่ามั่นอยู่ในกาเมสุมิฉาจาร

การกล่าวปดไม่จริงหลอกลวงต่าง ๆ นี่มันคนเลว ไม่ใช่คนดีเราประพฤติเช่นนั้นไม่ได้ เว้นขาดจากใจให้หมด คำที่เรียกว่าบดนั้นรู้นะ ตัวจะกล่าวออกไปตัวก็รู้ว่าไม่จริง แต่ว่าขอไปที จนแต้มเข้าแล้วขอไปที อย่างนี้ไม่ใช่อุบาสก อย่างนี้ไม่ใช่อุบาสิกา เป็นอุบาสกอุบาสิกาจอมปลอม นี่ทำให้ศาสนาเสีย เสีย ทำให้ร่องรอยตำรับตำราสูญเสียหมด นี่ปรากฏว่าเป็นคนประพฤติร้ายศาสนา ประพฤติร้ายศาสนาก็ประพฤติร้ายตัวของตัว ไม่ใช่ประพฤติร้ายใคร ให้มั่นอยู่ในพูดปดนั่นทีเดียว ไม่ใช้ให้ผู้อื่นปดด้วย แน่นอนในใจ ข้อที่๔

๕ ไม่ดื่มน้ำที่ทำให้ดื่มให้เมา อันเป็นที่ตั้งของความประมาท ไม่ดื่มน้ำที่ทำให้ดื่มให้เมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เว้นขาดจากน้ำที่ทำให้ดื่มให้เมาทีเดียว ไม่ดื่มเหล้าไม่ดื่มสุราทีเดียว หรือในที่สุดที่แจ้งบุหรี่ก็ไม่สูบ เห็นว่าเป็นของเมา สังเคราะห์เข้าในเครื่องมึนเมา ไม่เสพทีเดียว อย่างนี้มั่นอยู่อย่างนี้ใช้ได้เรียกว่ามั่นอยู่ในศีล๕ เมื่อมั่นอยู่ในศีล๕เช่นนี้ ชายเรียกว่าอุบาสก หญิงเรียกว่าอุบาสิกา แต่ยังไม่เต็มที่ต้องมั่นในพระตรัยสรณาคมน์ด้วย มั่นอยู่ในตรัยสรณาคมน์นี้แหละถึงเป็นที่ต้องการในทางพระพุทธศาสนา

มั่นอยู่ในพระตรัยสรณาคมน์นะ หญิงก็เข้าถึงพระตรัยสรณาคมน์ ชายก็เข้าถึงพระตรัยสรณคมน์ ก็ถึงตรัยสรณคมน์ถึงด้วยปากหรือถึงด้วยใจ? ถึงด้วยกาย ถึงด้วยกาย วาจา หรือถึงด้วยใจ นึกดูซิ? ที่ต้องประสงค์ในทางพระพุทธศาสนานะ ถึงด้วยกาย ๆ ถึงด้วยวาจา ถึงด้วยใจ ถึงด้วยกายนะ กายก็ต้องเคารพต่อพระรัตนตรัย รู้ได้อย่างไง? ว่าคนนี้มั่นอยู่ในไตรสรณคมน์แล้ว รู้ซิทำไมถึงไม่รู้ รู้ทีเดียว รู้ทีเดียวแหละ รู้ทีเดียวผ่านวิหารลานพระเจดีย์ก็รู้ทีเดียว กิริยามารยาท เดินก็รู้ จะแสดงมารยาทอย่างไรก็รู้ เดิมดูถูกดูหมิ่นที่เคารพอยู่แล้วละก็ นั้นไม่มีตรัยสรณาคมน์หรอก จะไม่มีเสียแล้วตรัยสรณคมน์ จะทำลายเสียแล้ว หรือภิกษุสามเณรที่เป็นเทือกเขาเหล่ากอสมณะเช่นนี้ ไม่ได้เสียหายอย่างหนึ่งอย่างใด อุบาสกอุบาสิกา ผ่านภิกษุสามเณรไป ไม่มีความเคารพอ่อนน้อม เหล่านี้ได้ชื่อว่า ตรัยสรณาคมน์ก็ไม่มี ยังไม่มีมั่นในสันดาน ถ้าว่ามีมั่นอยู่ในสันดานแล้วละก็ ผ่านไปเจดีย์หรือวิหาร หรือพัทธเสมาใด ๆ ถ้าว่าไปในสถานที่เช่นนั้น ทำสกปรกเปอะเปื้อนทำความสะอาดหมดเลยทีเดียว ไม่ให้สกปรกเปอะเปื้อนทีเดียว นั่นก็เคารพในตรัยสรณคมน์ นั่นล่ะปฏิบัติวัตถุจากทีเดียว ภิกษุสามเณรก็เคารพนพนอบทีเดียว นี้มั่นอยู่ในพระตรัยสรณคมน์ นี่มั่นแต่เพียงว่า ขอถึงตรัยสรณาคมน์นะ เป็นแต่เคารพด้วยกาย เคารพวาจา วาจาก็ต้องสาธุการอยู่ แล้วก็ใจ ใจก็อ่อนน้อมอยู่ เหล่านี้ได้ชื่อว่ามั่นอยู่ในพระตรัยสรณคมน์ แต่ว่ายังไม่เข้าถึงตรัยสรณคมน์ ยังไม่ได้ตรัยสรณคมน์ เป็นแค่มั่นอยู่เพียงเท่านั้นเอง ต้องให้เข้าถึงตรัยสรณคมน์ ให้ได้ตรัยสรณคมน์

ตรัยนะอะไร? ตรัยนั้นแปลว่าสาม สรณะเขาแปลว่าที่พึ่ง แปลว่าแก้ว หรือแปลว่าที่พึ่ง ที่พึ่งสามอย่าง คือพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เข้าถึงพุทธรัตนะ เข้าถึงธรรมรัตนะ เข้าถึงสังฆรัตนะเป็นชั้น ๆ เข้าไป หลายชั้นจริงการเข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนั้นหลายชั้นจริง ไม่ใช่ชั้นเดียว หรือสองชั้น ถึงไม่ใช่ง่ายถึงยากนัก ถึงยากโดยประการใดนะ? ถึงเป็นชั้น ๆ เข้าไป

ถึงกายมนุษย์นี่ก็ชั้นหนึ่ง ปฏิบัติถูกสัดถูกส่วนก็เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด ที่มันนอนฝันออกไป

หลวงพ่อวัดปากน้ำ ครั้งดำรงสมณศักดิ์ เป็นพระราชาชั้นเทพที่
พระมงคลเทพมุนี
เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๐

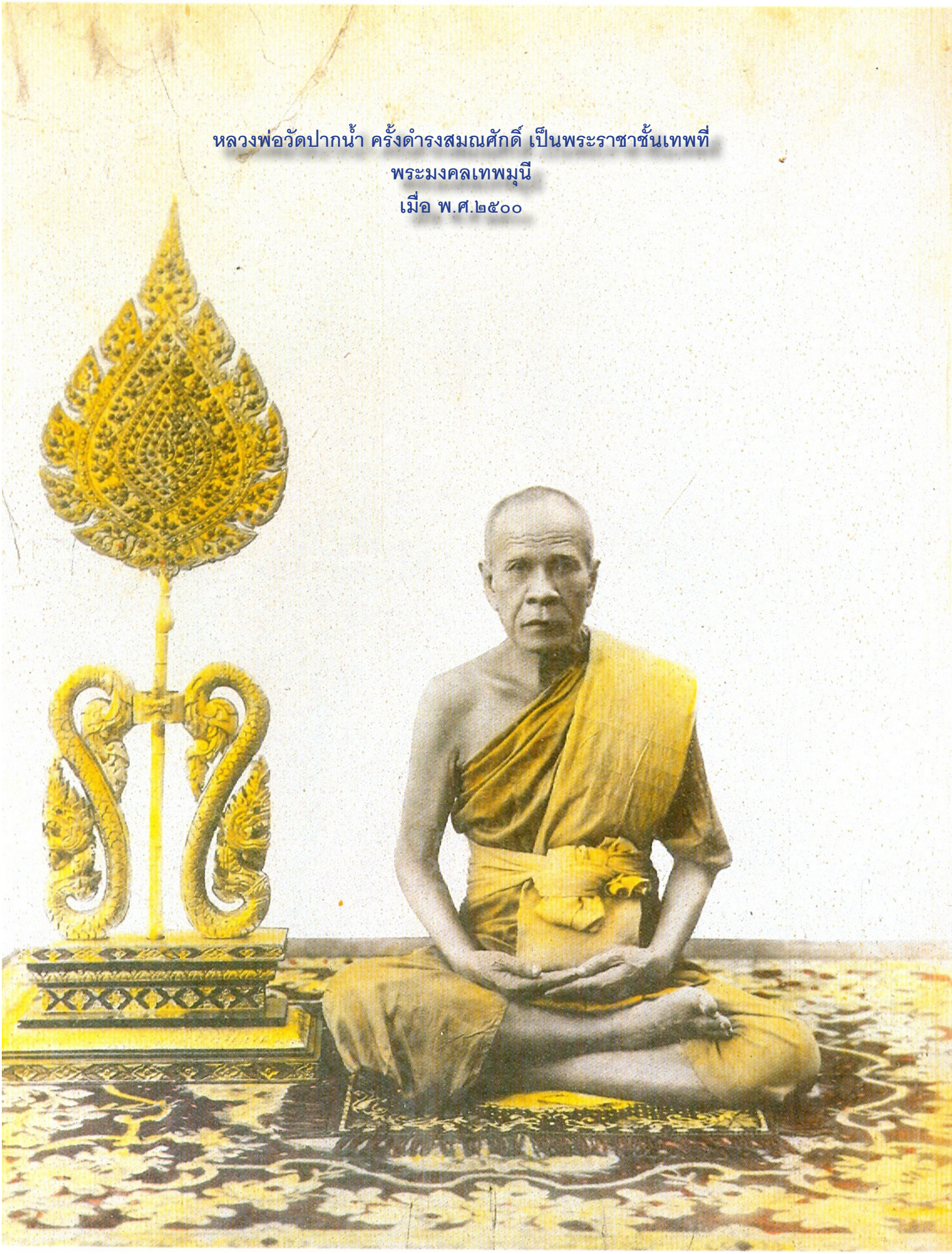

ทำหน้าที่ฝัน แต่เมื่อเลิกฝันมันก็เข้าอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เสีย นั่นกายมนุษย์ละเอียด

ให้เข้าถึงกายทิพย์อีก ชั้นที่๓ เข้าไป ฝันในฝันเข้าไป แต่ยังไม่ถึงตรัยสรณาคมน์ ให้เข้าถึงกายที่ละเอียดอีก เป็นชั้นที่๔ เข้าไป แต่ยังไม่ถึงตรัยสรณาคมน์ กายใหญ่หนักขึ้นไป

ให้เข้าถึงกายรูปพรหมอีกเป็นชั้นที่๕ ให้ถึงกายรูปพรหมละเอียดอีกเป็นชั้นที่๖ ให้เข้าถึงกายอรูปพรหมอีกเป็นชั้นที่๗ ให้ถึงกายอรูปพรหมละเอียดอีกเป็นชั้นที่๘ นี่ยังไม่ถึงตรัยสรณาคมน์ แต่ว่าถึงไปเป็นลำดับ ยังไม่ถึงตรัยสรณาคมน์ ยังไม่ได้ตรัยสรณาคมน์ เป็นแต่มั่น ๆ อยู่เท่านั้นแหละ ต้องให้ได้ตรัยสรณาคมน์ ถึงพระตรัยสรณาคมน์ทีเดียว ให้เข้าถึงธรรมกาย รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตักหย่อนกว่า ๕วา สูง๕วา หรือหน้าตักเพียง๕ วา สูง๕ วา อย่างนี้ได้ชื่อว่าถึงพระตรัยสรณาคมน์ ได้ตรัยสรณาคมน์ล่ะ ไม่ว่ากลางวันกลางคืน นั่ง นอน เดิน ยืน อิริยาบททั้ง๔ นึกที่ไรเห็นแจ่ม ใจก็ตรึกอยู่ในพระตรัยสรณาคมน์ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนั่น ให้มั่นลงไปอย่างนั้น ตรัยสรณาคมน์คำนี้ เป็นข้อที่๑

ให้เข้าถึงตรัยสรณาคมน์อีกชั้นหนึ่ง กายพระโสดา-กายโสดาละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา-ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด นี่เป็นชั้นที่สองเข้าไป

ขั้นที่๓เข้าไปอีก ให้เข้ากายพระสกิทาคา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคา กายพระสกิทาคาละเอียด

เข้าไปชั้นที่๔ เข้าไป เข้าไปถึงกายพระอนาคา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา กายพระ อนาคาละเอียด

ขั้นที่๕ เข้าไปให้เข้าถึงกายพระอรหัต ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต กายพระอรหัตละเอียด นี่เข้าไปถึง๕ ชั้นเท่านี้ เรียกว่า ตั้งอยู่ในพระตรัยสรณาคมน์ ได้พระตรัยสรณาคมน์

นี่ในพระพุทธศาสนานิยมอย่างนี้ ไม่ใช่แต่เพียงว่า ทำกันเล็ก ๆ น้อย ๆ ละก็ ไม่สำเร็จประโยชน์ไม่ใช่เช่นนั้น เอาจริง ๆ ปฏิบัติจริง ๆ กัน ได้จริง ๆ กัน ***ถ้าได้จริง ๆ มารไม่ขัดขวางเหาะเหินเดินอากาศได้จริง ๆ นะ ไม่ใช่ของพอดีพอร้าย*** เมื่อเรารู้เข้าใจแค่ดังนี้ ต่อแต่นี้จะได้แสดงหิริโอตตัปปะให้ฟังดังนี้

หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา มีความละอาย มีความสะดุ้งกลัว ศีล๕ สิกขาบทขึ้นไป ไม่บริสุทธิ์ข้อไหนอายนักทีเดียว อายตัวเองนะไม่ใช่อายใครน่ะ ไม่บริสุทธิ์ข้อไหนอายนักอายตัวเองนัก อายตัวเองนักทีเดียว อายนัก ไม่ล่วงละเมิด ล่วงละเมิดข้อใดข้อหนึ่งอายนัก ต้องรีบหาครูบาอาจารย์ต่อเสียทีเดียว ล่วงล้ำไปข้อใดข้อหนึ่งละก็ ไม่นิ่งเฉยอยู่ล่ะ บอกตรง ๆ ทีเดียวอายนัก ต่อเสียทีเดียว ต่อเสียให้ได้ ถ้าไม่ต่อ กลัว ศีล๕ บกพร่องไป จะไปนรกแล้วแก กายจะต้องไปตกนรก บกพร่องข้อใดข้อหนึ่ง ปาณา อทินนา กาเม มุสา สุรา ข้อใดข้อหนึ่งบกพร่องจะต้องไปนรกทุกข้อเชียว ขาดข้อปาณาติบาตก็ต้องไป**สัญชีพ**ละไม่ต้องไปไหนล่ะ ขาดข้ออทินนาทานจะต้องไป**กาฬสุตตนรก**ละไม่ต้องไปไหนล่ะ ขาดข้อกาเมสุมิจฉาจารก็ต้องไป**สัณฆาตนรก**ละ สามข้อละ ขาดข้อมุสาลงไปจะต้องไป**โรรุวนรก**ละ ขาดข้อสุราลงไป ก็ต้อง**มหาโรรุวนรก**หละ ๕ขุมลงเป็นลำดับลงไปเชียว ก็ไม่ต้องไปล่ะ กลัวทีเดียว เมื่อละอายแก่ใจแล้วกลัวนรกเราต้องไปนรกแท้ จะต้องไปนรกถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่ง มีความละอายความสะดุ้งกลัว ไม่ยอมให้ศีลขาดเด็ดเลยทีเดียว ให้บริสุทธิ์ตั้งแต่ ปาณา อทินนาทาน กาเมสุมิจฉา มุสา สุรา ไม่ขาดตกบกพร่องทีเดียว นี่

อย่างนี้เรียกว่าอุบาสก ย่อ ๆ เรียกว่าอุบาสกละน่ะ ย่อ ๆ เรียกว่าอุบาสิกาด้วย ถ้ายังไม่มีตรัยสรณาคมน์ก็เป็นอุบาสกนอกศาสนา อุบาสิกาก็นอกศาสนา ยังไม่เข้าศาสนาเลยเท่านี้แหละ ปฏิบัติแค่นี้ยังไม่เข้าในศาสนา เป็นอุบาสกนอกศาสนา เป็นอุบาสิกานอกศาสนา เป็นอุบาสกอุบาสิกาในศาสนาจะต้องเข้าถึงตรัยสรณาคมน์ เข้าถึงตรัยสรณาคมน์คือ พุทธโธ ธมฺโม สงฺโฆ คือพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เมื่อเรามีศีล๕ มั่นบริสุทธิ์บริบูรณ์ดี มีใจเบิกบานสำราญใจ มั่นอยู่แค่ศีล๕เช่นนี้ ก็ประกาศได้แล้วว่า หิริโอตตัปปสัมปันนา เข้าถึงพร้อมด้วยความละอายความสะดุ้งกลัวละ ความละอายมีศีลบริสุทธิ์สมบูรณ์บริบูรณ์ ไม่มีอายนัก ไม่มีอายและสะดุ้งกลัวด้วย กลัวจะไปนรก กลัวจะไปอบายภูมิ๔ อย่างนี้ดี กลัวนัก ล่ะก็ เมื่อบริสุทธิ์เช่นนั้น

สุกฺกธมฺมสมาหิตา อยู่ในธรรมอันขาว ขาวผ่องไม่มีราคีทีเดียว เรียกว่า ***สุกฺกธมฺมสมาหิตา*** ขาวผ่องทีเดียว ***สนฺโต*** นี่แหละเป็นตัวธรรมเครื่องสงบระงับในโลก ตั้งแต่ ๆ ปฐมทีเดียว ตั้งแต่ ปฐมแผ่นดินมา ตั้งแต่ปฐมกษัตริย์มา ปกครองโลกด้วยคุณธรรม๕ ประการนี้ ร่มเย็นเป็นสุขเบิกบานสำราญใจ เว้นจากฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ พูดปด เสพสุรา ๕ข้อนี้เท่านั้นแหละ ในโลกไม่ต้องมีคุกมีตาราง สบายอกสบายใจได้รับความเบิกบานร่มเย็นมาตลอดสาย บัดนี้เราในวัดนี่ ภิกษุสามเณรก็ให้บริสุทธิ์ในศีล๕จริง ๆ อุบาสกอุบาสิกาก็บริสุทธิ์ในศีล๕ จริง ๆ จะไม่ได้ทะเลาะกันเลย จะไม่มีบาดหมางกันเลย จะไม่อิจฉาริษยากันเลย ถ้าอิจฉาริษยากันก็เรียกว่าไม่มีศีล๕ กันแล้วละแก เลอะแล้วล่ะ เหลวแล้วล่ะ นี่ใช้ไม่ได้อย่างนี้ อย่างนี้ใช้ไม่ได้ เมื่อเข้าใจหลักดังนี้แล้วละก็ ๕ สิกขาบทนี้ หิริโอตตัปปะ ละอายไว้ให้ดี ถ้าไม่มีละอาย สะดุ้งกลัวไว้ให้ดี ไม่มีจะตกนรก แน่นอนทีเดียว ได้ชื่อว่าตั้งอยู่ในเกื้อกูลแล้วในธรรมอันขาว ได้ชื่อว่าสงบระงับแล้ว เมื่อสงบระงับเช่นนี้แล้ว นักปราชญ์ทั้งหลาย บัณฑิตทั้งหลายย่อมกล่าวบุคคลนั้น ว่าตั้งอยู่ในธรรมอันประเสริฐ ว่าตั้งอยู่ในเทวธรรม คนอันถึงแม้ถึงเป็นมนุษย์อยู่ บริสุทธิ์ในศีล๕ ผู้ชายก็เรียกว่า สมมติเทวดา ผู้หญิงก็เรียกว่าสมมติเทวดา เออ ไม่ใช่เป็นของต่ำ เป็นสมมุติเทวดาทีเดียว ยกย่องสูงอย่างนั้น คือคุณธรรมนั่นเองยกตัวเอง คือคุณธรรมบริสุทธิ์ศีล๕ นั่นเองยกตัวเอง เป็นคนตั้งอยู่ในเทวธรรม ธรรมของเทวดาทีเดียว ธรรมที่ทำให้เป็นเทวดาทีเดียว เป็นเทวดาทั้งที่เป็นมนุษย์นี่แหละ สมมุติเทวดานั่นแหละ มั่นอยู่ในศีล๕ แค่นี้

ก็ต้องให้สูง ขึ้นไปกว่านี้ บัดนี้มีพระพุทธศาสนา เราเข้าถึงพระตรัยสรณาคมน์คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ มั่นอยู่ในศีล๕ ละก็ ศีล๘ ให้มั่นแบบเดียวกันนี้

วิกาลโภช เว้นจากอาหารบริโภคในเวลาวิกาลตั้งแต่เที่ยงจนถึงอรุณใหม่ นี่วันนี้เราสมาทานแล้ว จนถึงอรุณใหม่ ให้มั่นเชียวนะ อย่าให้ลอกแลกน่ะ มั่นคงทีเดียว รักษามั่นคงอยู่ในวิกาลโภช ไม่บริโภคอาหารในเวลาวิกาล ตั้งแต่เที่ยงวันไปจนถึงอรุณใหม่ทีเดียว นี่ได้ชื่อว่า รักษาวิกาลโภชไว้ได้ ไม่บริโภคอาหารในเวลาวิกาลเช่นนี้ นี้ได้ชื่อว่าทอนกำลัง ว่าตัดเสียซึ่งความอยากความปรารถนา ให้เบาบางลง นี่ทางไปของพระอริยบุคคลนะ ทางไปพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ทีเดียว เป็นทางสูง ให้มั่นไว้

ไม่ฟ้อนรำขับร้อง ประโคมเครื่องดีดสีตีเป่าต่าง ๆ ไม่มีทีเดียว ไม่บรรเลงเครื่องต่าง ๆ ไม่มี เว้นขาดทีเดียว ขับร้องประโคมเครื่องดีดสีตีเป่านั้นเป็นไฉน? เกื้อกูลให้เกิดความยั่วยวนใจ ชักชวนให้ครองเรือน ไม่ชักชวนในทางหมดกิเลส ไม่ชักชวนให้บรรเทากิเลส ไม่ชักชวนในทางมรรคผลนิพพาน ก็เว้นเสียขาด

จากสันดาน พวกกามตัณหาเช่นนี้ ชื่อว่าประพฤติธรรมให้เลิศประเสริฐขึ้นไปกว่าศีล๕ ทางไปของพระอริยบุคคล

เว้นประพรมร่างกายด้วยของระเบียบของหอม เครื่องยั่วยวน ให้เกิดความยวนใจ ให้เกิดความยั่วยวนกวนใจต่าง ๆ เหล่านี้ ก็เว้นเสียขาดจากใจอีก เว้นเสียขาดจากใจก็ทอนเสียซึ่งพวกตัณหาทั้งนั้น พวกธรรมตัณหา ของกลิ่นของหอม ***คันธตัณหา รสตัณหา โผฏฐัพพะตัณหา*** พวกธรรมตัณหาของหอมเหล่านี้แหละละเสีย นี่ก็ตัดกำลังอย่างแรง ตัดกำลังมารอย่างแรง พวกประพฤติศีล๘ นี้

ไม่นั่งนอนอาสนะสูงใหญ่ เออออาสนะสูงใหญ่เป็นอย่างไง? ร้ายอีกเหมือนกัน เราไปอยู่ในอาสนะจ๋อง ๆ เดิมมันนอนในดอนในป่า ใจเราก็ไม่กำเริบ ถ้าได้อาสนะโอ่โถงเป็นไง? ใจมันก็ครึกครื้นไปอีกอย่างมันก็แปรจากสภาพเดิม มันก็จะไปกันใหญ่โตกันล่ะ ไปสร้างบ้านสร้างเรือนกันล่ะ เรื่องนี้ พวกถือศีล๘ ให้เว้นขาดจากการนั่งนอนอาสนะสูงใหญ่ ไม่ให้เกิดยั่วยวนกวนใจให้กำเริบ นี้ก็ตัดเสียโผฏผัพพภตัณหา ความถูกต้องทางกายให้เกิดยั่วยวนใจ เว้นขาดจากใจ ศีล๘ บริสุทธิ์บริบูรณ์เป็นอันดีไม่ให้ขาดตกบกพร่องแต่อย่างใดอย่างหนึ่งรักษาไว้ จะล่วงล้ำข้อใดข้อหนึ่งให้มีความละอาย ให้มีความสะดุ้งกลัว รักษาไว้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ ศีล๘บริสุทธิ์บริบูรณ์ไม่ขาดตกบกพร่องได้ชื่อว่าผู้นั้นตั้งอยู่ในหิริโอตตัปปะ ได้เชื่อว่าเกื้อกูลแล้วในธรรมอันขาว ความบริสุทธิ์นั้นเป็นธรรมอันขาว แท้ ๆ ไม่ใช่ธรรมเศร้าหมองขุ่นมัวแต่อย่างหนึ่งอย่างใด สันโตนั่นแหละเป็นธรรมอันสงบชั้น ๆ ขึ้นไป ตามส่วนของศีล สงบขึ้นไปเป็นชั้น ๆ เมื่อสงบขึ้นไปเป็นสันโตแล้วก็อุตส่าห์ให้มีใจสงบระงับ กล่าวว่า นั้นแหละเป็นธรรมอันประเสริฐในโลก หรือเป็นเทวธรรมเป็นธรรมของเทวดา นี่ให้มีศีล๕ บริสุทธิ์อย่างนี้

ฝ่ายสามเณรก็ให้มีศีล๑๐ บริสุทธิ์ทุกข้อทีเดียว ตรงเข้า หยิบเงินทองร้ายจริง เงินทองร้ายนักถ้าใครหยิบเข้าแล้วละก็ ใจกำเริบ กำเริบเสริบสานนัก หยิบเงินทองใช้ได้อย่างชอบใจ ใจกำเริบเสริบสานสามเณรจ๋อง ๆ ไม่มีเงินติดมือเลยอย่างนี้แหละ หน้าตาจ๋อง ๆ อยู่อย่างนี้แหละ ถ้าได้เงินสัก ๑,๐๐๐ บาทเท่านั้นแหละ ถ้ามันติดมือเท่านั้นแหละ เอาแล้ว จ๋อง ๆ กลายเป็นคึกคักขึ้นมาแล้ว สำแดงแป๋งเสียแล้วหน้าตาแจ่มใสขึ้นมาแล้ว นั่นมันกลายมาเป็นอย่างนี้แหละ มันกลายได้อย่างนี้นะ ถ้ามันกลายได้อย่างนี้รู้ไว้เถิด เงินมันอยู่ในมือคนใดนะมันทำพิษทำร้ายนัก มันไปอยู่กับใคร ๆ มันร้ายนัก เดิมเป็นชี แต่งเป็นชี เอาเงินไปให้ ไม่มีเงินมันก็จ๋องละซิ อีกสักสองสามวันมาดูซิ มันเปลี่ยนสภาพที่เดียวแหละอ้ายแป๋ง ๆ มันหายไปเสียแล้วกลายเป็นคนคึกคักไปแล้ว มันกลายไปเป็นอย่างนี้ เหตุนั้น การถือเงินในมือนะร้ายนัก

พระพุทธเจ้าเห็นอำนาจร้ายมาก ในเรื่องนี้ หญิงในพุทธกาลเขาเล่าเรื่อง หญิงคนจน ทอหูกอยู่ คนหนึ่ง นี่เขาเรียกว่าหญิงทอหูกทอผ้า คนจนไม่มีพรรษาอะไรหรอก ก็จ๋องอยู่อย่างนั้นแหละ ผู้ที่ไม่รู้ฤทธิ์อยากจะรู้ฤทธิ์เงินว่ามันเป็นอย่างไงบ้าง? เอาเงินไปให้หญิงคนนั้นแหละ ไม่ใช่ให้เลยนะ เอาไปฝังไว้ ผู้หญิงคนนั้นนั่งทอผ้าอยู่ ๔บาทเท่านั้นแหละ ไปฝังไว้ไม่รู้หรอก หญิงคนที่จ๋องอยู่นั้นแหละ กลายเป็นคนคึกคักเป็นคนอหังการ กมังกาลขึ้นมาแล้ว กลายเป็นคนมั่งมีขึ้นในตัวแล้ว ไม่รู้ไอ้เงินมันขึ้นมาถูกต้องอย่างไรก็ไม่รู้ กลายเป็นคนอหังการ กมังกาลขึ้นแล้ว เพียงแต่ถูกไอเงินเท่านั้นนะ ยังไม่ได้ถูกตัวเงินเลย ถ้าว่าหยิบเงินทองใช้ได้แล้วเณรก็เสียเณร พระก็เสียพระหมด เพราะเหตุอะไรล่ะ? ประพฤติอย่างฆารวาสเขา

ไม่ควรน่านับถือ ประพฤติอย่างฆารวาสเขา ประพฤติอย่างคนครองเรือน คฤหัสถ์ผู้ครองเรือน ใช้เงินใช้ทองเช่นนี้ ไม่น่านับถือไม่น่าบูชาทำเสียเส้นพระวินัย ของที่ใช้นั้นพระก็เป็นนิสสัคคีย์ เณรก็ศีลไม่บริสุทธิ์ ทำลายพระพุทธศาสนา อย่างนี้ใช้ไม่ได้ ก็เว้นขาดทีเดียวต้องมีหิริโอตตัปปะ สิกขาบทไม่ล่วงข้อใดข้อหนึ่ง ถ้า๘ สิกขาบทก็ไม่ล่วงไปข้อใดข้อหนึ่ง รักษาความบริสุทธิ์นั้นไว้ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ศีล๕ ศีล๘ ศีล๑๐ ไม่ขาดตกบกพร่อง

สูงขึ้นไปกว่านั้นศีล ๒๒๗ ศีลของภิกษุมี ๔ แต่ว่า ๒๒๗ นั้นหมวดเดียว มี๔ ปาฏิโมกข์สังวรศีล อินทรีย์สังวรศีล อาชีวปาริสุทธิศีล ปัจจัยสันนิสสิตศีล ศีลของพระภิกษุมี ๔

ถ้าว่าแต่เพียงปาฏิโมกข์ ปาราชิก๔ สังฆาทิเสส๑๓ อนิยต๒ นิสสัคคีย๓๐ ปาจิตติย๙๒ ปาฏิเทสนีย๔ เสขิย๗๕ อธิกรณ๗ ๒๒๗ สิกขาบทเช่นนี้ เรียกว่าปาฏิโมกข์สังวรศีลอันเดียว สำรวมตามพระปาฏิโมกเว้นข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามข้อที่พระองค์ทรงอนุญาตให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ดี ถ้าไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์ดี มีความอายนัก มีความสะดุ้งกลัวนัก อายว่าเป็นพระไม่บริสุทธิ์ตายไปจะต้องไปนรกไม่ต้องไปไหน กลัวอย่างนี้ให้กลัวอย่างนี้ ถ้าว่าทำตัวให้บริสุทธิ์เป็นอันดีได้ชื่อว่า สุกกธัมมสมาหิตา เกื้อกูลแล้วในธรรมอันขาว สันโต แปลเป็นธรรมอันสงบอยู่แล้ว ตั้งอยู่ในธรรมอันสงบอยู่แล้ว ยังไม่พอเท่านั้น

อินทรีย์สังวรศีล สำรวมตาหูจมูกลิ้นกายใจ ไม่ให้ยินดียินร้ายในเวลาเห็นรูป ยินเสียง ดมกลิ่น โผฏฐัพพะ หรือธรรมารมณ์ด้วยใจ สำรวมอินทรีย์สำรวมยังไงร? สำรวมตา ไม่ให้เกินไป พอเหมาะพอเจาะ สำรวมหู ๆ คอยระวังไว้ ไม่ให้แส่หาเสียงที่ชอบใจ ที่เกิดความกำหนัดยินดี สำรวมจมูก ก็กำหนดลิ้นไว้ กำหนดกลิ่นไว้ไม่ให้ยินดี สำรวมลิ้น กำหนดรสไว้ไม่ให้ยินดี สำรวมกายโผฏฐัพพะ กำหนดไว้ สำรวมอารมณ์ทางใจ สำรวมหมด สงบหมด ในเวลาเห็นรูป ดมกลิ่น ยินเสียง หรือถูกต้องโภฐัพพะทางกาย หรือธรรมมรมณ์ที่ชอบใจ ไม่ให้ความยินดียินร้ายเล็ดลอดเข้าไปได้ ใจอยู่กับอะไร? ใจต้องมีธรรมารมณ์อยู่ ต้องอยู่กับธรรมารมณ์ ต้องอยู่กับธรรมที่เกิดจากใจ ธรรมอะไรที่เกิดจากใจ? ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ก็ดี ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดก็ดี กายทิพย์-กายทิพย์ละเอียดก็ดี ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม-รูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม-อรูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็ดี เข้าถึงกายไหน? อยู่กับดวงธรรมกายนั้น ตัดอยู่ที่ดวงธรรมกายนั้น เดินก็ตรึกถึงดวงธรรมนั้น ยืนก็ตรึกถึงดวงธรรมนั้น นั่งก็ตรึกถึงดวงธรรมนั้น นอนก็ตรึกถึงดวงธรรมนั้น จรดอยู่กับใจ จรดอยู่กับธรรมนั้น นี่เขาเรียกว่าถึงหนึ่ง ถึงหนึ่งอย่างชนิดนี้อริยสัจ๔ รวมหมด ปาฏิโมกข์ก็รวมหมด อินทรีย์ก็รวมหมด

อาชีวปาริวิสุทธิศีล เลี้ยงชีพชอบไม่หลอกลวงเขาเลี้ยงชีวิต เลี้ยงชีพบริสุทธิ์จริง ๆ นั่นก็เป็นศีลของภิกษุอันหนึ่ง

ปัจจัยสันนิสสิตศีล พิจารณาปัจจัยทั้ง๔ คือ ***จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัย*** ไม่บริโภคด้วยตัณหา นี่ก็เป็นศีลอีกอันหนึ่ง ปัจจัยสันนิสสิตศีลนั้นแหละเป็นข้อสำคัญนัก ถ้าเป็น**อิณบริโภค** บริโภคด้วยความเป็นหนี้ ไม่ได้พิจารณาปัจจัยให้เต็มส่วนเต็มที่ในจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัย แล้วละก็ได้ชื่อว่า ***ภิกษุบริโภคด้วยความเป็นหนี้ จะต้องตายไปเป็นวัวให้เขาใช้เป็นควายให้เขาขี่ ให้เขาใช้ไปเป็นม้าให้เขาขี่*** เป็นช้างให้เขาขี่ สูงขึ้นไปกว่านั้น ไกลไปกว่านั้น ตายไปเป็นบ่าวเป็นทาสเขา เป็นมนุษย์มาเป็นบ่าวเป็นทาสเขา มาเป็นคนใช้เขา เขาไม่ใช้ก็อยากให้เขาใช้นัก ไปทำอาสาเขาเฉยอย่างงั้นแหละ

เพราะเป็นหนี้เขาแล้ว บริโภคด้วยความเป็นหนี้เข้าแล้ว นี้เป็นหนี้ตามลำดับ

จีวรเมื่อเวลาจับจีวรที่เขาถวายเข้า จีวรนี้สักแต่ว่าเป็นธาตุ เป็นปัจจัยสักแต่ว่าธาตุ ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเขาเราใดๆ แล้วก็เป็นของว่างเปล่าไป จีวรนี้เป็นของไม่เน่าไม่เปื่อยน่าดูน่าชม ไม่สกปรกเปรอะเปื้อนใด ๆ เป็นของดีมาก พอถูกต้องร่างกายกลายเป็นของเสียหายไปได้ ไม่น่าดูน่าชมไปได้ พิจารณาจีวรอีก จีวรเมื่อเวลาจะนุ่งเข้า ไม่ได้นุ่งเพื่ออื่น นุ่งเพื่อจะป้องกันเสียซึ่งกายหนาวแลร้อน เพื่อกันเหลือบยุงตะเข็บตะขาบต่าง ๆ เพื่อจะไม่ให้กามกำเริบเท่านั้น พิจารณาดังนั้นก็นุ่งห่มไป นุ่งห่มไปแล้วก็พิจารณาแบบเดียวกันอีก ซ้ำอีก เรียกว่าอดีตปัจจเวกขณ์ พิจารณาจี*วรนุ่งห่ม*พร้อมด้วยองค์คุณ ธาตุปัจจเวกขณ์ ปฏิกูลปัจจเวกขณ์ ตังขณิกปัจจเวกขณ์ อดีตปัจจเวกขณ์แล้ว *ฉันจังหันละ*ก็แบบเดียวกันพิจารณาด้วย ธาตุปัจจเวกขณ์ ปฏิกูลปัจจเวกขณ์ ตังขณิกปัจจเวกขณ์ อดีตปัจจเวกขณ์ *นั่งนอนเสนาสนะ*เล่าก็แบบเดียวกันพิจารณาด้วย ธาตุปัจจเวกขณ์ ปฏิกูลปัจจเวกขณ์ ตังขณิกปัจจเวกขณ์ อดีตปัจจเวกขณ์ *บริโภคหยูกยา* รักษาค่ายา ก็พิจารณาด้วยธาตุปัจจเวกขณ์ ปฏิกูลปัจจเวกขณ์ ตังขณิกปัจจเวกขณ์ อดีตปัจจเวกขณ์ ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่ง *ปัจจัยสันนิสสิตศีล*ไม่บริสุทธิ์ เป็นอิณบริโภค บริโภคด้วยความเป็นหนี้เขา อย่างนี้ต้องได้รับทนทุกข์ต่าง ๆ นา ๆ เพราะเหตุว่าเป็นหนี้เขา ต้องบริสุทธิ์ ถ้าไม่บริสุทธิ์ ต้องมีหิริโอตตัปปะ อาย ไม่ได้เป็นพระศีล๒๒๗ ไม่บริสุทธิ์ อาย อินทรีย์สังวรศีลไม่บริสุทธิ์ก็อาย สะดุ้งกลัวอีกเหมือนกัน ปัจจัยสันนิสสิตศีลไม่บริสุทธิ์ก็อาย อาชีวปาริสุทธิศีลไม่บริสุทธิ์ก็อาย สะดุ้งกลัวอีกเหมือนกัน ปัจจัยวิสุทธิศีลไม่บริสุทธิ์ก็อายสะดุ้งกลัวเหมือนกัน แบบเดียวกัน เหมือนเราท่านในบัดนี้ ไม่ได้ศีลบริสุทธิ์สมบูรณ์บริบูรณ์ พระเณรศีลไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์ อุบาสกอุบาสิกาศีลไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์

พบพระพุทธศาสนา ไม่เข้าถึงพระรัตนตรัยอายนัก อายนัก อายนักด้วยประการเป็นไฉน? อายโดยอาการว่า เมื่อพบพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาคืออะไร? คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าสอนว่าอะไร? สอนทำใจให้สงบระงับ สอนให้ทำใจหยุดใจนิ่ง ชั่วด้วยกายวาจาใจ ไม่ให้ทำทีเดียว ทำแต่ดีด้วยกายวาจาใจ ทำใจให้ใส ใสหนักเข้าๆ ใสหนักเข้าก็เข้าถึงพระรัตนตรัย เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ถ้าไม่เข้าถึงพุทธรัตนะก็ไม่รู้จักตัวพระพุทธศาสนา ไม่เข้าถึงธรรมรัตนะก็ไม่รู้จักพระธรรมในพระพุทธศาสนา ไม่เข้าถึงพระสังฆรัตนะก็ไม่รู้จักพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ไม่รู้จักจริง ๆ รู้จักแต่ชื่อ ไม่รู้จัก ไม่เห็น ไม่ได้ ไม่เข้า ไม่ถึง ก็ได้ชื่อว่าไม่รู้จัก ไม่รู้จักก็ได้ชื่อว่าไม่ได้ลิ้มรสศาสนา ถ้าไม่เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะละก็ไม่ได้ลิ้มรสศาสนาล่ะ เป็นตัวศาสนาสำคัญทีเดียว ลิ้มรสน่ะเป็นไฉน? ก็ไม่รู้จักรสศาสนาน่ะซิ ก็รสศาสนาตัวพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ รสชาติเป็นยังไงพุทธรัตนะ พวกเข้าถึงถามดูก็ได้ เข้าถึงพุทธรัตนะรสชาติมันเป็นยังไง รสชาติมันเป็นยังไง ก็ดูกายมนุษย์นี่ซิ กายมนุษย์เป็นของหยาบ นั่นละเอียดนักเข้าถึงพุทธรัตนะแล้วละก็ลืมเชียว ว่านี่ประเสริฐจริง ว่าอ้อพวกเข้าถึงหยาบอย่างโน้น สู้ถึงละเอียดกว่านี้ไม่ได้ เข้าถึงสังฆรัตนะนี่ละเอียดหนักขึ้นไป สังฆรัตนะน่ะลึกซึ้งจริง พุทฺโธธมฺมสฺสโปเปตา พุทฺโธธมฺมสฺสโปเปตา พระพุทธเจ้านั่นรู้ธรรม พุทโธธมฺสโปเปตาพระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้ธรรม คำที่เรียกว่าธรรม.....ธาโร เทติ ธมฺโม พระองค์ทรงตรัสเพื่อไม่ให้ตกลงไปในอบายภูมิทั้ง๔ ธรรมทรงตรัสไม่ให้ผู้ปฏิบัติตกลงไปในอบายภูมิทั้ง๔ คือธรรมรักษาตนเอาไว้ได้ ธมฺโม สังโฆ ปทายิโต พระองค์ทรงตรัสไม่ให้ตกลงไปในอบายภูมิทั้ง๔แล้ว ประสงค์ทรงธรรมอันนั่นนั้นไว้ไม่ให้หายไป พระพุทธเจ้าตรัสรู้ไว้แล้ว

ประสงค์ทรงธรรมเอาไว้ไม่ให้หายไป ธรรมที่ประสงค์ตรงไปนั้น ๆ รักษาไว้นั้น ปรากฏมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ เมื่อไปถึงพุทธรัตนะเข้าแล้ว ไปถึงธรรมรัตนะเข้าแล้ว ไปถึงสังฆรัตนะเข้าแล้ว พระพุทธเจ้าอยู่ในสถานที่ใด ๆ ไปทูลท่านก็ได้ ไปพูดกับท่านก็ได้ ไปในนิพพานก็ได้ ถ้ามีในนิพพานไปในนิพพานก็ได้ นั่นแน่ะมีรสมีชาติอย่างนี้ ลึกซึ้งอย่างนี้แหละ ถ้าว่าไม่เข้าถึงพุทธรัตนะเรานิ่งเสีย ทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เสีย นิ่งเสียทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เสีย นั่นไม่มีหิริโอตตัปปะละซิ ถ้านิ่งเฉยซิ ***ถ้ามีหิริโอตตัปปะจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน เขาถึง พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ กัน ถ้ามีหิริโอตตัปปะก็อายตัวเอง ไม่ถึงไม่ยอม นั่งกันหลังหักตายเลย ไม่เอากันล่ะ ถ้าไม่ถึงก็ตาย ไม่ได้ก็ตายแหล่ทีเดียว เอากันละถึงวาละที่จะต้องเอาตัวขับขันกัน ถ้าไม่ได้ไม่เห็นไม่เป็นปรากฏช่างเถอะ ถ้าได้เป็นเห็นปรากฏ ต่อหน้าต่อตา มันจะเป็นตายก็ช่าง ถ้าไม่ได้ก็ตายแหล่ล่ะ เอาล่ะเอาให้ถึงให้ได้ ให้เข้าถึงพุทธรัตนะเสียได้ละก็นั่นแหละไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา*** เข้าถึงซึ่งพระธรรมรัตนะได้ละก็นั่นแหละไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เข้าถึงพระสังฆรัตนะได้ละก็นั่นแหละไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนานี้แหละได้ชื่อว่า หิริโอตตัปปะสัมปันนาถึงพร้อมแล้วด้วยความละอายความสะดุ้งกลัว ไม่ถึงละก็ละอายสะดุ้งกลัวนัก เพราะไม่ได้เกื้อกูลในธรรมอันขาว เกื้อกูลในธรรมดำอยู่ ไม่เกื้อกูลในธรรมอันขาวจริงลงไป เข้าถึงได้แล้ว เป็นแล้วนั้นแหละ เกื้อกูลธรรมอันขาวแท้ ๆ ล่ะ นั่นแหละ สันโต ละ ใจอยู่กับธรรมเฉย ๆ กิเลสตัณหา อำนาจทิฏฐิทำอะไรไม่ได้ ข่มเหงอะไรไม่ได้ ได้แต่เล็ก ๆ น้อย ๆ เอาเป็นจริง ๆ จัง ๆ ไม่ได้ อยู่กับธรรมะ นี้นักปราชญ์ทั้งหลาย ผู้มีใจสงบระงับทั้งหลาย ย่อมเยินยอยกย่องส่งเสริม ว่า

เทวธมฺมาติ วุจฺจเรติ อันนักปราชญ์ทั้งหลายย่อมกล่าวว่าเป็นธรรมอันประเสริฐในโลกด้วยประการดังนี้ นี่วันนี้ตั้งใจที่จะแสดง หิริโอตตัปปะให้กว้างขวางออกมาอย่างนี้ แสดงกว้างขวางออกมาอย่างนี้ละก็เราฟังหิริโอตตัปปะ ๒ ข้อเท่านั้น วันนี้ได้ฟัง หิริและโอตตัปปะ ๒ ข้อเท่านั้น ให้จำเป็นใจความไว้ว่า ธรรมอันนี้

ความบริสุทธิ์ของศีล ศีล๕ ศีล๘ ศีล๑๐ศีล๒๒๗ ถ้าไม่บริสุทธิ์แล้วให้มีความละอายความสะดุ้งกลัว แก้ไขให้บริสุทธิ์เสีย ถ้าเราไม่เข้าถึงพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะแล้ว ให้มีความละอายความสะดุ้งกลัวว่าเขาเข้าถึงกันถมไปเราไม่เข้าถึงให้มีความละอายมีความสะดุ้งกลัว มีความละอายว่าเราไม่ได้ ไม่เข้า ไม่ถึง มีความละอาย ให้มีความละอายความสะดุ้งกลัวว่าเราจะไม่พ้นอบาย ถ้าได้เสียแล้วเราต้องพ้นอบาย แน่ในใจอย่างนั้น ได้ชื่อว่าเกื้อกูลในธรรมอันขาว มีใจสงบระงับ นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมกล่าวว่าตั้งอยู่ในธรรมอันเลิศธรรมอันประเสริฐ เทวธรรม ธรรมของเทวดาทีเดียว ไม่ใช่ของมนุษย์ ให้แน่นอนในใจอย่างนี้นะ

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีใน หิริโอตตัปปะสัมปันนา ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ เป็นโวหารเทศนาแปลเป็นสยามต่อไปกว้างขวางยิ่งกว่านักหนา จำไว้เป็นตำรับตำรา ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้พอเป็นเครื่องประคับประคองสนองประคองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านผู้พุทธบริษัท ทั้งคฤหัสถ์ บรรชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า **สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ สิทฺธมตฺถุ อิทำ ผลำ เอตสฺมิ รตนตฺตยสฺมิ สมฺปสาทนเจตโส** ขอจิตอันเลื่อมใสของท่านทั้งหลายทั้ง ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในพระรัตนตรัยนี้จงเป็นผลสำเร็จ จงเป็นผลสำเร็จ จงเป็นผลสำเร็จ ทุกประการดังอาตมภาพรับทาน วิสัชชนามาพอสมควรแด่เวลา สมมติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความไว้เพียงเท่านี้ **เอวำ** ก็มีด้วยประการะฉะนี้